

Ndikimi i gjuhës amtare (gjuhës shqipe) në mësimnxënien dhe mësimdhënien e gjuhës angleze si gjuhë e huaj

Mirvan Xhemaili*

Abstrakt:

Përdorimi i gjuhës së parë (gjuhës burimore) si një rol i domosdoshëm dhe lehtësues në gjuhën e huaj (L2), ka qenë një çështje shumë e debatuar mes mësuesve të gjuhës angleze. Ky material synon të shqyrtojë perceptimet e nxënësve dhe mësuesve për përdorimin e gjuhës amtare dhe përkthimin në situata të ndryshme gjuhësore. Ky studim ka synuar të shqyrtojë transferin gjuhësor gjatë mësimnxënies dhe mësimdhënies së gjuhës angleze si gjuhë e huaj, përkatësisht ndërhyrjes së gjuhës në anglishten e shkruar të studentëve shqiptarë. Studimi u përqendrua në njohjen, përshkrimin dhe shpjegimin e modeleve leksikore dhe sintaksore të shkaktuara nga transferi gjuhësor që ndodhin në ese të shkruara nga studentët e nivelit universitarë, dhe në ndjekjen e një ndryshimi të mundshëm në sasinë dhe cilësinë e këtyre modeleve të transferit gjuhësor. Analiza e këtyre modeleve të transferit gjuhësor ka për qëllim shpjegimin e prodhimit të shkruar të anglishtes nga nxënësit shqiptarë, domethënë se si ndikohet nga gjuha e tyre amtare dhe çfarë lloj ndryshimesh kanë ndodhur në të. Janë përshkruar aktivitetet që ndihmojnë në rritjen e ndërgegjësimin e nxënësve për përdorimin e gjuhës. Të gjeturat tregojnë se të gjithë nxënësit kanë nevojë për mbështetje të gjuhës amtare në orët e gjuhës angleze, por sasia e gjuhës amtare që nevojitet varet nga aftësia e studentëve në gjuhën angleze.

Fjalë kyç: *Gjuhë amtare, gjuhë angleze, mësimnxënie, mësimdhënie, analizë kontrastive.*

---

* Prof. Asst. Dr. Mirvan Xhemaili, Kolegji AAB. Email: mirvan.xhemaili@aab-edu.net

Hyrje:

Përdorimi i gjuhës së parë në mësimin e gjuhës së dytë është çështje e debatueshme. Hulumtimi i gjerë është kryer në fushën e ndikimit të gjuhës amtare në gjuhën e huaj dhe përdoret një numër i madh termash kur diskutohet ndikimi i gjuhës amtare, përfshirë analizën kontrastive dhe transferin pozitiv dhe negativ. Në këtë hulumtim janë adresuar një sërë dimensionesh: perspektiva e nxënësve për përdorimin e gjuhës amtare, perspektiva e mësuesve për përdorimin e gjuhës amtare dhe strategjia për nxitjen e përdorimit të gjuhës së huaj dhe implikimet përkatëse për metodologjinë e mësimdhënies. Duke dhënë mësim në universitetet shqiptare për dymbëdhjetë vjet, më duket e çuditshme që nocioni që mësuesit vendas të gjuhës angleze si gjuhë të huaj, duhet të përdorin vetëm gjuhën angleze në klasë, mbetet pothuajse i padiskutueshëm. Sidoqoftë, shkalla në të cilën një pikëpamje e tillë në të vërtetë reflekton realitetin ose gëzon mbështetje në të gjithë botën është diskutabile. Në ditët e sotme, një numër në rritje i mësuesve dhe hulumtuesve po vënë në dyshim vlefshmërinë e supozimit se përdorimi i kufizuar i gjuhës amtare pengon të mësuarit e suksesshëm të gjuhës së dytë. Vlerësoj se ka ardhur koha për të rishikuar nëse ky mendim me përdorimin “vetëm anglisht gjatë orëve” është vërtet i justifikueshëm. Përdorimi i gjuhës së parë shihet shpesh si një tipar negativ në orët e gjuhës së huaj, dhe vendimet për të përdorur gjuhën amtare janë ndër dilemat më të zakonshme që i hasin mësimdhënësit e gjuhës në klasat njëgjuhëshe. Në dekadat e fundit u pranua në përgjithësi që ne, si mësues të gjuhës, duhet të përdorim vetëm gjuhën e huaj dhe të shmangim përdorimin e gjuhës amtare në çdo rrethanë. Por, interesi i ripërtërirë në rolin e gjuhës amtare në gjuhën e huaj ka vënë në pikëpyetje qëndrimet afatgjata kundër përdorimit të gjuhës amtare në orët e gjuhës së huaj. Nga njëra anë, arsyet kryesore kundër

përdorimit të gjuhës amtare kanë qenë që nuk i inkurajon nxënësit të përdorin gjuhën e huaj dhe kur mësuesi përdor gjuhën amtare, i privon nxënësit nga inputet në gjuhën e huaj¹. Nga ana tjetër, ka edhe mendime të kundërta nga ato më lart, p.sh. Disa autorë mendojnë që ka edhe përfitime nga përdorimi i gjuhës amtare në mësimin e gjuhës së huaj. Në këtë vazhde Auebach thotë se "përdorimi i gjuhës amtare redukton ankthin e nxënësve në mësimin e gjuhës së huaj²". Përveç kësaj, "përdorimi i gjuhës amtare krijon një mjedis më të qetë të mësimin³. Për më tepër, sipas Atkinson, "përdorimi i gjuhës amtare lehtëson kontrollin e të kuptuarit dhe dhënien e udhëzimeve⁴".

Hulumtimet tregojnë se mospërdorimi i plotë e gjuhës amtare në mësimin e gjuhës së huaj nuk është i përshtatshëm⁵. Gjithashtu, Buckmaster⁶ thekson, se përdorimi i gjuhës amtare lehtëson detyrën e shpjegimit të kuptimit të fjalëve abstrakte dhe të futjes së dallimeve kryesore në gramatikë dhe shqiptimin

---

¹ Luke Prodromou. *From Mother Tongue to Other Tongue*, 2001, (Online), Last accessed 15 June 2017, Available at: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/mother-tongue-other-tongue>.

² Elsa Roberts, Auerbach. *Reexamining English Only in the ESL Classroom*. TESOL QUARTERLY Vol. 27, No. 1, Spring 1993. (Online), Last Accessed, 15 June 2017. Available at: http://www.ncela.us/files/rcd/BE019020/Reexamining_English_Only.pdf

³ Peter Burden. *The use of the students' mother tongue in monolingual English "conversation" classes at Japanese universities*. *The Language Teacher* 2000, (Online) Last Accessed 15 June 2017, Available at: http://jalt-publications.org/old_tlt/articles/2000/06/burden

⁴ David Atkinson. *The Mother Tongue in the Classroom-a Neglected Resource?* *ELT Journal*, v41 n4 p241-47 Oct 1987.

⁵ Wolfgang Butzkamm. *We only learn language once. The role of the mother tongue in FL classrooms: death of a dogma*, *Language Learning Journal*, Winter 2003, No 28, 29-39. (Online) Last Accessed 15 June 2017, Available at <http://www.fremdsprachendidaktik.rwth-aachen.de/Ww/programmatisches/pachl.html>

⁶ R. Wayne Buckmaster. *Using L1: What Kind of Sin?* "IATEFL Poland Newsletter", (Online) No 18, October 2000. Available at http://www.iatefl.org.pl/nletter/nletter18/nlet18_2.html [last accessed 13 June 2017].

midis gjuhës amtare dhe gjuhës së huaj. Hulumtimet kanë treguar gjithashtu se përdorimi i rastësishëm i gjuhës amtare nga të dy palët, studentët dhe mësuesit, lehtëson të kuptuarit dhe të mësuarit e gjuhës së huaj⁷.

Gjuha amtare e nxënësve luan një rol themelor në mësimin e aftësive gjuhësore dhe aftësive tjera gjuhësore, si dhe në aktivitete të ndryshme në klasë. Në fakt, gjuha amtare ka një gamë të gjerë të funksioneve të qëllimshme. Sipas Butzcomm "nxënësit e suksesshëm përfitojnë nga sasia e madhe e aftësive gjuhësore dhe njohurive botërore që ata kanë grumbulluar nëpërmjet gjuhës amtare". Për më tepër, Mattioli⁸ i referohet pesë funksioneve të gjuhës amtare në gjuhën e huaj. Ato janë: shpjegimi i fjalëve, dhënia e udhëzimeve, shpjegimi i rregullave të gjuhës, studentët jo të motivuar dhe bisedat ndërmjet studentëve. Këtu do të theksohet rëndësia e gjuhës amtare për mësimin e aftësive gjuhësore (lexim, dëgjim, shkrim dhe diskutim), aftësive tjera si: (fjalorth, shqiptim, gramatikë dhe kulturë) dhe do të diskutohet roli i gjuhës amtare në kryerjen e aktiviteteve në klasë. Në përgjithësi, termi gjuhë e dytë nuk u perceptua ndryshe nga "gjuha e huaj" gjatë gjithë rishikimit të literaturës. Siç është vërejtur:

... "termi ESL (gjuha angleze si gjuhë e dytë) do të përdoret edhe në rastet kur EFL (anglisht si gjuhë e huaj) mund të jetë më e përshtatshme. Ndërsa një dallim i tillë terminologjik mund të jetë vendimtar për ata që zhvillojnë planprogramet ose përgatisin materiale pedagogjike, dallimi është më pak i

---

⁷ Guy Cook. *Unmarked Improvement: values, facts, and first languages*. In IATEFL Conference, Aberdeen April 2007, pg. 18-20.

⁸ Gyl Mattioli. *On native language intrusions and making do with words: Linguistically homogeneous classrooms and native language use*. English Teaching Forum, 42, 2004, pg.20-25.

Ndikimi i gjuhës amtare (gjuhës shqipe) në mësimnxënien dhe mësimdhënien e gjuhës angleze si gjuhë e huaj

rëndësishëm për hulumtimet që studiojnë ndikimin ndër-gjuhësor ⁹.

Mësimi i një gjuhe të huaj përfshin rregulla të reja gramatikore, fjalorth, tinguj etj. Një problem që mund të ndikojë te nxënësit e gjuhëve të huaja, si në mënyrë pozitive ashtu edhe negative, është gjuha e tyre amtare. Nxënësit e gjuhës së dytë priren të mbështeten në strukturat e gjuhës amtare për të prodhuar shprehje gjuhësore të synuara dhe kjo mund të jetë njëkohësisht një ndihmë dhe pengesë. Studimi i rolit të gjuhës amtare në mësimin e një gjuhe të huaj, i njohur gjithashtu si: *transfer gjuhësor, ndërhyrje gjuhësore, kontakt gjuhësor, ndërrim i kodeve gjuhësore dhe ndikim i gjuhës ndërlidhëse*, përbëjnë nën-fushat thelbësore të hulumtimit gjuhësor brenda hulumtimit të kësaj fushe.

Rishikimi i literaturës (Korniza teorike)

Zhvillimi i fushës së studimit “Anglishtja për qëllime specifike” (ESP) ishte si rezultat i njohjes së rëndësisë së qëllimit dhe nevojave të nxënësve për mësimin e gjuhës. Ka shumë veçori të gjetura brenda gjuhës angleze që kanë çuar në një interes në rritje nga studiuesit që përpiqen ta bëjnë të mundur dallimin e gjuhës angleze për turizëm, anglishten për drejtësi dhe anglishten e biznesit mes tjerash. Gjuhëtarët kanë vërejtur se meqenëse gjuhët vazhdimisht i janë nënshtruar ndryshimit, asnjëherë nuk mund të pretendojnë ekskluzivisht se flasin gjuhën e përsosur angleze ose ndonjë gjuhë tjetër¹⁰. Edhe një folës i gjuhës amtare nuk

---

⁹ Terence Odlin. *Language transfer: cross-linguistic influence in language learning*. Cambridge: Cambridge University Press, pg.73-74.

¹⁰ Kornelia Choroleeva. *Language Transfer Types of Linguistic Errors Committed by Francophones Learning English as a Second Foreign Language*, In *Humanizing Language Teaching Magazine*. (Online), Last Accessed 12 June 2017, Available at: <http://www.hltnmag.co.uk/oct09/2009>, Pg.90-102.

mund të konsiderohet që të njohë në mënyrë të përkryer gjuhën e tij amtare. Gjuha e huaj e zgjedhur për shumicën e studentëve shqiptarë është gjuha angleze. Nxënësit jo vetëm duan të kuptojnë se si funksionon një gjuhë ose thjesht e dinë se si krahasohet stilistikisht me gjuhët e tjera të mësuara. Nxënësit janë të interesuar të mësojnë funksionet e gjuhës sepse është një aspekt i pranimit profesional dhe social dhe gjithashtu është një aspekt i vetë-aktualizimit. Megjithatë, edhe pas investimit të kohës dhe përpjekjeve të mjaftueshme për të mësuar një gjuhë të huaj, është vërejtur se studentët zakonisht kanë pengesa kur bëhet fjalë për të shprehur veten në gjuhën e huaj. Ata ende përdorin gjuhën e tyre amtare kur flasin ose shkruajnë. Kjo mund të fajësohet në metodologjinë që përdorin shumica e studentëve kur mësojnë një gjuhë të huaj. Në vend të të mësuarit për komunikim me gojë, ata mësojnë të fitojnë aftësi të leximit në një gjuhë të huaj ose për të qenë të shkolluar¹¹.

Roli i transferit gjuhësor në përvetësimin e gjuhës së dytë

Transferi gjuhësor prek folësit ose ata që shkruajnë, qoftë pozitivisht ose negativisht, varësisht nga struktura si njësi përkatëse e dy gjuhëve të tyre amtare dhe të huaj. Shumica e nxënësve aplikojnë njohuri nga gjuha e tyre amtare në gjuhën e dytë dhe ky transfer gjuhësor mund të rezultojë në transfer pozitiv dhe negativ. Transferi pozitiv gjuhësor ndodh kur kuptimi i fjalëve që janë transferuar është në përputhje me nocionin e pranueshmërisë të pranimit të folësve së gjuhës amtare. Transferi negativ gjuhësor kuptohet kur ndodh e kundërta, duke rezultuar në gabime gjuhësore. Transferi negativ

---

¹¹ Artemis Dralo, A. *Creative Stimulating Environment for Studying and Development*. International Journal of Linguistics, 4(1), 2012, Pg. 287-293.

Ndikimi i gjuhës amtare (gjuhës shqipe) në mësimnxënien dhe mësimdhënien e gjuhës angleze si gjuhë e huaj

ndodh në një shkallë më të madhe kur dallimi midis dy gjuhëve është i madh. Ngjashmëritë dhe dallimet në kuptimin e fjalëve dhe format e fjalëve ndikojnë sa shpejt një nxënës mund ta mësojë një gjuhë të huaj¹². Metoda e përdorur në mësimin e gjuhëve të huaja në shumicën e institucioneve arsimore është metoda gramatiko-përkthyesë. Karakteristikat kryesore të kësaj metode janë:

Gjuha e huaj mësohet nëpërmjet gjuhës amtare dhe përdorimi i gjuhës së huaj është i vogël.

Shumica e fjalorthit mësohet në formën e listave të izoluara të fjalëve.

Nxënësve u jepen shpjegime të hollësishme të kompleksitetit të gramatikës.

Tekstet e vështira mësohen të lexohen herët.

Ushtrimi që u jepet studentëve është kryesisht përkthimi i fjalive të shkëputura nga gjuha e synuar në gjuhën amtare dhe anasjelltas. Pak apo asnjë vëmendje i kushtohet asaj se si duhet të shqiptohen fjalët¹³. Rëndësia e transferit gjuhësor në mësimin e gjuhës së dytë gjatë dekadave të fundit është rivlerësuar në mënyrë të veçantë.

Themeli i *gjuhës angleze për qëllime të veçanta* nuk është një koncept i njohur lëndor dhe leksik. Që nxënësit të kenë sukses, ata duhet të jenë të aftë në lexim dhe shkrim. Janë ngritur argumente se sa gjuha amtare ndikon në përvetësimin e gjuhës së huaj, dhe kështu është krijuar një ndarje midis grupeve që janë për monolingualizmin në klasë dhe atyre që janë kundër saj. Butzkamm siç përmendet në studimin kërkimor Suntharesan

---

¹² Terence Odlin. *Language transfer: cross-linguistic influence in language learning*. Cambridge: Cambridge University Press, xii, 1989, pg. 77.

¹³ Artemis Dralo, A. *Creative Stimulating Environment for Studying and Development*. International Journal of Linguistics, 4(1), 2012, Pg. 287-293. Also, (Online) available at:
<http://www.macrothink.org/journal/index.php/ijl/article/view/1173/pdf>

V¹⁴, "Roli i gjuhës amtare në mësimdhënien e anglishtes te nxënësit në gjuhën Tamil", mbështet përdorimin e gjuhës së parë në mësimin e gjuhës së huaj pasi ai është një mjet i dobishëm që mund të përdoret për të shpjeguar gramatikën e vështirë. Gjuha amtare gjithashtu mund të përdoret kur jep udhëzime të cilat nxënësit mund të mos jenë në gjendje t'i kuptojnë në anglisht dhe për të kontrolluar kuptimin, veçanërisht kur përdoren kontekste komplekse¹⁵.

Përdorimi i gjuhës së parë u siguron studentëve një ndjenjë sigurie që u mundëson atyre të mësojnë me lehtësi dhe me rehati. Gjuha amtare shërben në funksione sociale dhe njohëse në atë që nxënësit që punojnë në grupe do të diskutojnë në gjuhën e tyre amtare. Kjo u lejon atyre të lidhen dhe të kenë një ndjenjë identiteti. Transferi gjuhësor ose përkthimi është një gjë e pavullnetshme që bëhet nga nxënësit e gjuhës. Përdorimi i gjuhës amtare në rastet kur nxënësit janë të paaftë ta aktivizojnë fjalorthin, ajo tregohet e dobishme në mësimin e tyre dhe u jep atyre rehati për të lexuar tekste të vështira në gjuhën e dytë. Me tekstet që kërkojnë aftësi më të lartë, nxënësit këshillohen që së pari të lexojnë tekstin në gjuhën e tyre të parë, pastaj në gjuhën e dytë për të kuptuar më mirë konceptin¹⁶.

Ndikimi i gjuhës amtare të nxënësit në përvetësimin e gjuhës së dytë lehtë apo vështirë ndryshon në varësi të faktorëve që do të analizohen në këtë studim. Shumë nxënës kanë nevojë për një ndjenjë sigurie kur mësojnë një gjuhë të huaj. Është sfiduese që ata të braktisin plotësisht gjuhën e tyre amtare, pavarësisht nga metodat komunikuese që theksojnë se një gjuhë e huaj përvetësohet dhe mësohet përmes gjuhës së huaj. Ideja e

---

¹⁴ Vairamuthu Suntharesan. *Role of Mother Tongue in Teaching English to Tamil Students (Special Reference to Undergraduates of the University of Jaffna, Sri Lanka)*, Academic Journal, Language in India, Dec.2012, Vol.12 Issue 12, p. 437.

¹⁵ Po aty.

¹⁶ Po aty.

ndërprerjes së përdorimit të gjuhës amtare në mësimin gjuhës së huaj u veçua nga një fenomen i çuditshëm, i cili pas studimit të mësimin të gjuhës së huaj për një kohë të gjatë përmes metodës gramatiko-përkthyes, rezultoi që studentët nuk ishin ende në gjendje të flasin rrjedhshëm në atë gjuhë. Në vitet 1970 dhe 1980, u ngritën sfida për supozimet rreth rëndësisë së transferit gjuhësor. Kjo ishte për shkak të pretendimeve të bëra nga Fries dhe Lado rreth ekzistencës së dallimeve ndër-gjuhësore. Të dy pohuan se dallimet në dallimet ndër-gjuhësore në përvetësimin e gjuhës së dytë mund të përcaktoheshin nga analiza kontrastive¹⁷.

Që nga ajo kohë janë ngritur dy versione të ndryshme të hipotezës së analizës kontrastive (C.A): C.A. Apriori dhe C.A. Posteriori. E para njihet edhe si versioni parashikues ose i fortë, ndërsa ky i fundit njihet si versioni i dobët ose shpjegues. C. A priori është pikë për analizën e nënsistemeve sintaksore, fonologjike, morfologjike dhe të tjera të të dy gjuhëve të mësuara. Kjo hipotezë sugjeron që me ngjashmëritë midis dy gjuhëve, një student me lehtësi do të fitojë një gjuhë të huaj, por me dallimet, mësimi i saj do të jetë më i vështirë. C. A posteriori përqendrohet më shumë në analizën e gabimeve. Shumica e gabimeve ndodhin për shkak të strategjive që nxënësit përdorin për të mësuar një gjuhë të huaj, kështu gjuhëtarët dhe mësuesit duhet t'i kushtojnë më shumë vëmendje asaj që nxënësit në të vërtetë bëjnë, sesa të përqendrohen në supozimet e tyre për atë që do të bëjë nxënësi¹⁸.

Shumica e gabimeve semantike të bëra nga nxënësit ndodhin për shkak të mbigjeneralizimit të gjuhës së huaj, strategjive të mësimin të gjuhës së dytë, transferit gjuhësor, transferimit të trajnimeve dhe strategjive të komunikimit të gjuhës së dytë.

---

¹⁷ Maria del Mar Ramon Torrijos, *Effects of cross-linguistic influences on second language acquisition: A corpus based study of semantic transfer in written production*. Revista de Linguística y Lenguas Aplicadas, 2012, pg. 147-159.

¹⁸ Po aty.

Përkthimi është i rëndësishëm në nivelin e ndërmjetëm dhe të avancuar dhe gjithashtu referohet si aftësia e pestë gjuhësore së bashku me dëgjimin, gjuhën e folur, leximin dhe shkrimin, të cilat janë katër aftësitë themelore. Përkthimi nga gjuha amtare në gjuhën e huaj dhe anasjelltas jep hapësirë për mirëkuptim midis të huajve dhe është një aftësi e rëndësishme shoqërore. Mësimdhënësit e gjuhëve të huaja janë të vetëdijshëm për rëndësinë e përkthimit në orët e gjuhës pasi që të gjithë studentët, qofshin të mirë apo jo në kuptimin e leximit ose të materialeve dëgjimore, e përkthen mentalisht materialin nga gjuha e huaj në gjuhën amtare dhe anasjelltas¹⁹. Është e vështirë për studentët që të mendojnë drejtpërdrejt në gjuhën e huaj gjatë të shkruarit, sepse vënia në funksion e përkthimit nga gjuha e huaj në gjuhën amtare në mendjet e tyre është i pashmangshëm. Nxënësit e gjuhës së dytë mbështeten në strukturën e gjuhës amtare për të prodhuar shprehje në gjuhën e dytë dhe kjo mund të jetë e dobishme ose e kundërta. Përdorimi i gjuhës amtare tenton të ndikojë pozitivisht dhe negativisht në të mësuarit e një gjuhe të huaj Ndikimi i gjuhës amtare të një studenti, sa e lehtë ose e vështirë është të fitosh një gjuhë të huaj, qëndron në procesin përmes të cilit nxënësit e gjuhëve të huaja kalojnë përmes të mësuarit. Disa nxënës mund të fitojnë aftësi të lindura në më shumë se një gjuhë të huaj të mësuar, e të tjerët nuk arrijnë të njëjtën aftësi në një gjuhë të huaj, ashtu siç bëjnë në gjuhën e tyre amtare. Nxënësit mësojnë një gjuhë të dytë duke përdorur njohuritë që tashmë kanë në gjuhën e tyre amtare. Ata përdorin strategji të përgjithshme të të nxënës dhe vetitë universale të gjuhës. Këto veti universale ua mundësojnë atyre të përvetësojnë gjuhën e dytë. Nxënësi është në gjendje të ndërtojë një sistem tranzicioni që reflekton njohuritë e tij/saj aktuale

---

¹⁹ Terence Odlin. *Language transfer: cross-linguistic influence in language learning*. Cambridge: Cambridge University Press, xii, 1989, p.77.

(ndërgjuhësore) të gjuhës së huaj. Studentët gjithashtu fitojnë një gjuhë të huaj duke përdorur njohuritë ekzistuese që u mundëson atyre të përballojnë vështirësitë e komunikimit.

Nxënësit merren me përvojat e tyre të mëparshme dhe njohuritë paraprake të gjuhës amtare për të mësuar një gjuhë të dytë. Ata përdorin struktura nga gjuha e tyre e parë që janë të ngjashme me gjuhën e dytë dhe eksperimentojnë me këtë gjuhë të re. Kështu krijohet një veti ndër-gjuhësore, e cila përbëhet nga njohuritë ekzistuese të nxënësit të gjuhës së dytë. Nxënësi është në fund i aftësuar për të kapërcyer dështimet e komunikimit duke përdorur atë që ata tashmë e dinë (Garza). Sidoqoftë, është parë gjithashtu se po aq sa gjuha amtare mund të mbështesë përdorimin e një fjalorthi të një gjuhe të huaj nga një nxënës, ai gjithashtu mund të mos mbështesë ose pengojë aftësitë e tyre sidomos kur përpiqet të ndërtojë fjalë dhe shprehje komplekse.

Gjuhët ndryshojnë jo vetëm në format e përdorura për kuptime, por edhe në vetë kuptimet. Për shembull, përkthimi i supozuar kompjuterik i "shpirtit është i gatshëm, por mishi është i dobët" në gjuhën ruse dhe mbrapa është "vodka është në rregull, por mishi është i keq"²⁰. Kjo tregon se gjuhët e ndryshme kanë kuptime të ndryshme për disa fjalë. Një fjalë në një gjuhë të caktuar mund të ketë disa ekuivalente në një gjuhë tjetër. Megjithatë, një përshtatje e saktë relative në kuptime mund të gjendet në fjalët që kanë të bëjnë me konceptet që janë të qëndrueshme në realitetin fizik. Folësit japonezë kanë leksik të ndryshëm për të folur në lidhje me veshjen ndryshe nga folësit anglezë të cilët përdorin vetëm një leksik "të veshur". Në anglisht, folja "vishen" përdoret për të gjitha veshjet nga këpucët në këpucë, ndërsa në japonisht, folje të ndryshme përdoren për

---

²⁰ Michael Swan. Non-systematic Variability: a Self-inflicted Conundrum?' in: Rod Ellis, *Second Language Acquisition in Context*. London: Prentice-Hall. 1987, pg. 64-76.

veshjet e sipërme të trupit, veshje më të ulëta të trupit dhe madje edhe të këpucëve²¹.

Një nga objektivat e këtij studimi është gjetja e përgjigjeve për pyetjet themelore të hulumtimit në vijim dhe për të shqyrtuar përgjigjet në kontekstin e teorive që përshkruajnë marrëdhënien midis gjuhës angleze për qëllime specifike dhe gjuhës amtare:

1) Cila është marrëdhënia midis gjuhës amtare dhe gjuhës së huaj?

2) Sa përdoret gjuha amtare në mësimin e gjuhës angleze si gjuhë e huaj?

3) A ndihmon gjuha amtare studentët të mësojnë gjuhën angleze si gjuhë e huaj?

4) Cilat janë perceptimet e nxënësve kur përdoren amtare në mësimin e gjuhës angleze si gjuhë e huaj?

Një nga qëllimet ishte të kuptohet nëse përdorimi i gjuhës amtare nga studentët në mësimin e gjuhës së dytë ka një rol lehtësues. Po ashtu të kuptojmë nëse ajo ndihmon nxënësit të ndjehen më rehat kur mësojnë një gjuhë të huaj.

Përdorimi ose jo i gjuhës amtare në mësimin e gjuhës së huaj varet kryesisht me metodologjinë e mësimdhënies. Në orët mësimore ku mësimdhënësit përdorin gjuhën amtare kjo lidhet me përdorimin e metodës tradicionale ose metodën gramatiko-përkthyes, ndërsa orët mësimore ku mësimdhënësit nuk e përdorin gjuhën amtare, ajo lidhet me metodën e drejtpërdrejtë si metodologji të mësimdhënies.

---

²¹ Eve V. Clark. *The Lexicon in Acquisition, Language Arts and Disciplines*, Cambridge University Press, 1995. pg.123-134.

Metodat

Janë përdorur katër lloje të mbledhjes së të dhënave:

Pyetëtori për studentët: Atyre iu kërkua të plotësonin një pyetësor me përshtypjet e tyre rreth përdorimit të gjuhës amtare në mësimin e gjuhës angleze. Intervistë me mësuesit: Ata u pyetën për përshtypjet e tyre në lidhje me përdorimin e gjuhës amtare në mësimdhënien dhe mësimnxënien e gjuhës angleze. Vëzhgimet në orët e mësimit: Kam vëzhguar katër nga kolegët tanë në orët mësimore të gjuhës angleze dhe kemi përdorur një formë të vlerësimit të vëzhgimit për të kuptuar nëse ata përdorin gjuhën amtare gjatë orës mësimore të gjuhës angleze, nëse po, kur dhe pse? Nxënësve u janë dhënë aktivitete përkthimi përmes shkrimit.

Pjesëmarrësit

Studentë universitarë në UEJL, në mes moshave 18-25 vjeç. Mostra e përgjithshme prej 60 nxënësish, meshkuj dhe femra, nga grupe të ndryshme etnike (shqiptarë, turq, maqedonas dhe romë). Nxënësit ndjekin nivelin fillestar dhe para-mesatar të anglishtes. Dy mësues shqiptarë dhe dy maqedonas të gjuhës angleze janë pjesë e hulumtimit.

Rezultatet

Rezultatet e pyetësorit të studentëve

Pyetëtori i studentit tregoi se studentët kanë qëndrim pozitiv ndaj përdorimit nga ana e mësuesve të gjuhës amtare në mësimdhënien e gjuhës angleze si gjuhë e huaj. Nxënësit përdorin gjuhën e tyre amtare kur nuk kuptojnë një fjalë apo

koncept të caktuar, kur diskutojnë me kolegët e tyre para se të flasin në gjuhën angleze, kur bëjnë pyetje dhe shprehin mendime të cilat nuk janë në gjendje të bëjnë në gjuhën e huaj. Studentët shprehën domosdoshmërinë e përdorimit të gjuhës amtare gjatë orëve të mësimit të gjuhës angleze, duke i ndihmuar ata të bëheshin më të sigurt. Ata pretendonin se përdorimi i gjuhës angleze nga mësuesit, u ndihmon atyre të mësojnë dhe kuptojnë gjuhën angleze më lehtë. Studentët konfirmuan po ashtu, se mësuesit e gjuhës angleze zakonisht përdorin gjuhën amtare për të shpjeguar koncepte të vështira, për të kontrolluar kuptueshmërinë dhe për të motivuar studentët. Shumica e studentëve pohojnë se ishte shumë e vështirë për ta që ta kuptonin mësimin në gjuhën angleze nëse mësuesi përdorte ekskluzivisht gjuhën angleze. Disa studentë u gjetën duke përdorur gjuhën angleze për ndërveprim në punën në grupe.

Rezultatet nga vëzhgimet në orët mësimore

Nga vëzhgimet në klasë, u konkludua se vetëm pak studentë mund të bashkëveprojnë në gjuhën angleze me mësuesin lidhur me përmbajtjen që mësuesit po ua mësonin atyre. Mësuesit përdorin gjuhën amtare gjatë mësimdhënies. Gjuha amtare zakonisht përdoret për: motivimin e nxënësve (biseda informale /shaka), shpjegimin e rregullave komplekse gramatikore, shpjegimin e kuptimit të disa fjalëve të panjohura, dhënien e udhëzimeve etj. Gjuha amtare është përdorur gjithashtu edhe nga nxënësit (ata përdorin gjuhën amtare për të folur me njëritjetrit kur bëjnë punë në grupe). Nxënësit përdorin gjuhën amtare për t'i kërkuar ndihmë njëritjetrit. Shumica e nxënësve u gjetën të përdorin gjuhën amtare për t'u drejtuar pyetje mësuesve. Mësuesit shpjeguan ose iu përgjigjen pyetjeve të studentëve në gjuhën angleze dhe studentëve në gjuhën amtare.

Rezultatet nga intervista me mësimdhënësit

Në këtë studim, gjithashtu u kërkova mësuesve t'i përgjigjen pyetjes "Nëse përdorni gjuhën amtare në orët tuaja të gjuhës angleze, përse mendoni se kjo mund të jetë më efektive sesa përdorimi ekskluzivisht i gjuhës angleze?" Këtu janë disa nga përgjigjet e tyre: Disa koncepte të vështira vërtet duhet të jenë të përkthyer në gjuhën amtare të nxënësve me qëllim që t'i ndihmojnë ata të ndjekin aktivitetet. Përdorimi i gjuhës amtare gjatë mësimdhënies së gjuhës angleze si gjuhë e huaj mundëson që studentët të kuptojnë konceptet e reja profesionale të krijuara së pari në gjuhën angleze dhe si pasojë kanë nevojë për shpjegime ekskluzive në gjuhën amtare. Përdorimi i gjuhës amtare patjetër ndihmon nxënësin, pasi ata bëhen më të aftë për të kuptuar konceptet dhe për të mësuar më mirë të gjitha aftësitë gjuhësore. Ndonjëherë mund të jetë e dobishme të sqarohen koncepte ose fjalë të vështira të cilat nuk janë të njohura për studentët dhe mësuesit nuk mund të nxjerrin kuptimin e tyre nga studentët, ose kur nuk mund ta gjejnë domethënien e tyre nga konteksti. Ndonjëherë nxënësit kanë nevojë për përkthim në gjuhën e tyre amtare për të kuptuar koncepte të vështira për ta. Nxënësit mund të ndihen më pak të shqetësuar për të mësuar konceptet e vështira në gjuhën angleze. Në disa raste, gjuha amtare ndihmon për të kontrolluar kuptimin e shprehjeve shumë komplekse, si idioma, frazat etj. Prandaj, përdorim gjuhën amtare për të qartësuar ose kontrolluar kuptimin në shprehje gjuhësore shumë komplekse. Unë besoj se përdorimi i gjuhës amtare në orët e anglishtes ndihmon nxënësit të nivelit më të ulët kur përdoret një fjalor i ri ose kur u mësojmë atyre gramatikën krahasuese. Nxënësit e kuptojnë më mirë gjuhën e huaj nëse e bazojnë atë në gjuhën amtare.

**Rezultatet nga materialet e shkruara nga studentë:
Gabimet nga përkthimi i fjalëve**

<i>Gjuhë shqipe</i>	<i>Përthimi i gabuar</i>	<i>Përkthimi duhur</i>
Aktualisht	actually (nëfakt)	currently
Edukim	education (arsim)	upbringing
ekonomist (që merret me një biznes të caktuar, jo me shkencën e ekon.)	economist (ekonomist që merret me shkencën e ekon.)	accountant
Gjimnaz	gymnasium (palestër)	high school
inxhinier (që nuk merret me sisteme shumë të ndërlikuara)	engineer (inxhinier që merret me sisteme shumë të ndërlikuara)	mechanic
klasë (në kuptimin e dhomës së nxënësve)	class (shtresë sociale, nivel, grupnx.)	classroom
klasë (nivel shkollor)	Class	grade (Am.), form (Br.)
kontrolloj	control (zotëroj)	check (on), monitor
Library	library (bibliotekë)	bookstore, bookshop
Note	note (shënim)	grade (Am.), mark (Br.)
rregulloj	regulate (vë në kontroll, sistemoj)	fix
Shef	chief (kryetar) chef (kuzhinier)	Boss
shkollë e lartë	high school (shkollë e mesme)	college (Am.), higher education
shkollë e mesme	middle school (klasat 7-8)	high school

Ndikimi i gjuhës amtare (gjuhës shqipe) në mësimnxënien dhe mësimdhënien e gjuhës angleze si gjuhë e huaj

Nga analizimi i materialeve të shkruara nga ana e studentëve kemi vërejtur edhe gabime tjera gjuhësore, respektivisht, gabime morfologjike dhe sintaksore, e gjithë kjo si pasojë e interferencës gjuhësore.

I didn't knew that customers came early,	Përdorimi i gabueshëm i kohërave.	I didn't know that customers came earlier. Unë nuk e dija që klientët kishin ardhur më herët. Exp. Usually the main verb should be in present simple when using Past Simple Tense in English.
Our boos sent to us valuable informations.	Gabime në formimin e shumësit.	Our boss sent to us valuable information.
He is lawyer.	Përdorimi i nyjave	He is a lawyer. Exp: indefinite article is not used before a profession in Albanian.
Managers don't like nothing.	Mohimi	Managers don't like anything. Exp: double negatives are routinely used in Albanian. "Menaxheret nuk pëlqejnë asgjë"
Please, don't allow them never to fight again.	Mohimi	Please, don't ever allow them to fight again. Julutem, mosilejonikurrëmëatatëgrinden.

Përfundime

Së pari, të gjithë nxënësit zakonisht mbështeten në gjuhën e tyre amtare për të mësuar gjuhën angleze. Së dyti, sasia e gjuhës amtare që u nevojitet nxënësve varet nga aftësia e tyre dhe situatat gjuhësore. Së treti, përpunimi statistikor i gjetjeve të hulumtimit tregoi se të dhënat janë të rëndësishme, pavarësisht nga mostra e vogël e marrësve. Së fundi, stërvitjet e të kuptuarit të leximit të shkruar në mënyrë autonome të nxënësve, shkrimi i përmbledhur dhe aktivitetet e kthimit të përkthimit ndihmojnë në rritjen e ndërgjegjësimit të nxënësve për dallimet ndërmjet anglishtes dhe gjuhës amtare dhe për të lehtësuar zhvillimin gjuhësor. Gjithashtu, mësuesit duhet të marrin në konsideratë mjedisin mësimor ku ata japin mësim. Disa prej tyre do të thoshin se në klasa të tilla duke përdorur gjuhën angleze sa më shumë që mundeni, është shumë e rëndësishme, pasi studentët janë të ekspozuar vetëm në klasa ndaj gjuhës angleze. Prandaj, ata kanë nevojë për më shumë ekspozim ndaj gjuhës angleze, sepse ata nuk e praktikojnë gjuhën angleze jashtë klasës. Të tjerë, gjithashtu do të thonë se nëse përdorni vetëm gjuhën angleze, ju i bëni nxënësit tuaj të përpiqen të komunikojnë me ju në atë gjuhë, duke u dhënë atyre mundësinë për të praktikuar gjuhën e huaj dhe për të tërhequr sa më shumë që të jetë e mundur rezultate në gjuhën e huaj. Po ashtu, pajtohemi që gjuha angleze duhet të jetë mjete kryesor i komunikimit në orët e gjuhës angleze dhe që ju duhet t'u jepni studentëve mundësi të shumta për ta përpunuar gjuhën e huaj, si dhe për t'u dhënë atyre mundësinë për të praktikuar gjuhën angleze dhe për të tërhequr sa më shumë rezultate në gjuhën e huaj. Po të jetë e mundur edhe jashtë klasave. Hulumtimi im gjithashtu dëshmon se një gjuhë e dytë mund të mësohet përmes krahasimit të ngjashmërive dhe dallimeve midis gjuhës amtare dhe gjuhës së huaj.

Bibliografia:

Atkinson, David. *The Mother Tongue in the Classroom-a Neglected Resource?* ELT Journal, v41 n4 1987.

Auerbach, Roberts Elsa, *Reexamining English Only in the ESL Classroom*, TESOL QUARTERLY Vol. 27, No. 1, Spring 1993.

Buckmaster, R. Wayne. *Using L1: What Kind of Sin?* "IATEFL Poland Newsletter, (Online) No 18, October 2000.

Burden, Peter. *The use of the students' mother tongue in monolingual English "conversation" classes at Japanese universities*, 2000. http://jalt-publications.org/old_tlt/articles/2000/06/burden

Butzkamm, Wolfgang. *We only learn language once. The role of the mother tongue in FL*. Language Learning Journal, No 28, 29-39, Winter 2003.

Clark, V Eve. *The Lexicon in Acquisition*, Language Arts and Disciplines, Cambridge University Press, 1995.

Cook, Guy. *Unmarked Improvement: Values, Facts, and First Languages*. IATEFL Conference, Aberdeen, 18 - 20 April.

http://www.teachingenglish.org.uk/iatefl2007/jasmina_day2.shtml.

Choroleeva, Kornelia. *Language Transfer Types of Linguistic Errors Committed by Francophones Learning English as a Second Foreign Language*, Year 11. Issue 5 2009.

Dralo, Artemis. *Creative Stimulating Environment for Studying and Development*. International Journal of Linguistics, 2012, 4(1), 287-293

Mattioli, Gyl. 2004. *On native language intrusions and making do with words: Linguistically homogeneous classrooms and native language use*. English Teaching Forum, 42, 2004, Pg.20-25.

Odlin, Terence. *Language transfer: cross-linguistic influence in language learning*. Cambridge: Cambridge University Press, xii, 1989.

Prodromou, Luke. *From Mother Tongue to Other Tongue*, Online, last accessed 15 June 2017. <https://www.teachingenglish.org.uk/article/mother-tongue-other-tongue>

Suntharesan, Vairamuthu. *Role of Mother Tongue in Teaching English as a Second Language to Tamil Students (Special Reference to Undergraduates of the University of Jaffna, Sri Lanka)*, *Language in India*; Vol. 12 Issue 12, Dec 2012.

Swan, Michael. *Non-systematic Variability: a Self-inflicted Conundrum?* in: Ellis, Rod. *Second Language Acquisition in Context*. London: Prentice-Hall. 1987,

Torrijos, Maria del mar Ramon. *Effects of cross-linguistic influences on second language acquisition: A corpus based study of semantic transfer in written production*. *Revista de Linguística y Lenguas Aplicadas*, 2012.